

En ny lag om ekonomiska föreningar

Den 1 juli 2018 träder lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar i kraft. Lagen ersätter den gamla lagen med samma namn. Tillsammans med reformer som regeringen genomförde under 2016 innebär den nya lagen en kraftig förbättring av villkoren för kooperativa företag. Det blir lättare att starta och driva ett företag i form av en ekonomisk förening.

Vad är en ekonomisk förening?

En ekonomisk förening är en av de företagsformer som kan användas av den som vill starta ett företag. Den ekonomiska föreningen är särskilt anpassad för de som vill driva ett företag tillsammans med andra. Det är medlemmarnas deltagande i föreningens verksamhet som står i fokus, medan kraven på att skjuta till pengar är lägre än i andra företagsformer, t.ex. aktiebolag.

Ekonomiska föreningar finns i de flesta branscher, från jordbruk och skogsbruk till dagligvaruhandel och social omsorg. På senare tid har många ekonomiska föreningar bildats med inriktning på t.ex. vård, förskola, konsultverksamhet och samverkan kring infrastruktur i form av bl.a. bredband och vindkraft.

Den nya lagen ändrar inte på de grundläggande kraven på en ekonomisk förening. De innebär

bl.a. att en ekonomisk förening ska ha minst tre medlemmar.

Den ska också ha stadgar, styrelse och minst en revisor. När föreningen uppfyller de kraven är den bildad. Senast sex månader efter det måste föreningen registreras hos Bolagsverket.

En ekonomisk förening ska ha till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet som medlemmarna deltar i

1. som konsumenter eller andra förbrukare,
2. som leverantörer,
3. med egen arbetsinsats,
4. genom att använda föreningens tjänster, eller
5. på något annat liknande sätt.

Alla medlemmar i föreningen ska betala en medlemsinsats, men det finns inget krav i lagen på att insatsen ska vara av en viss storlek. Det är det bara den ekonomiska föreningens tillgångar

som kan tas i anspråk för föreningens skulder. Som medlem riskerar man inte att förlora mer än medlemsinsatsen.

Nyheter i den nya lagen

Den nya lagen om ekonomiska föreningar är utformad med aktiebolagslagen (2005:551) som förebild. Det innebär bl.a. att lagen får en mer lättillgänglig struktur och ett modernare språk än den gamla lagen. Detta underlättar för de som ska tillämpa lagen. Samtidigt genomförs ett antal förändringar av lagstiftningen. Några av dem nämns här.

Antalet obligatoriska uppgifter i stadgarna minskar

En ekonomisk förening ska ha stadgar. Den nya lagens krav på vad stadgarna ska innehålla motsvarar i stor utsträckning kraven i den gamla lagen. Bland annat ska stadgarna innehålla uppgifter om föreningens företagsnamn,

den ort i Sverige där föreningens styrelse ska ha sitt säte, vilken verksamhet som föreningen ska bedriva, den obligatoriska medlemsinsatsen, antalet styrelseledamöter och revisorer, hur en föreningsstämma ska sammankallas, vilka ärenden som ska förekomma på en ordinarie föreningsstämma, vilken tid som föreningens räkenskapsår ska omfatta, grunderna för hur föreningens vinst ska användas och hur föreningens tillgångar ska fördelas när föreningen upplöses.

I den nya lagen tas några av de krav som fanns i den gamla lagen bort. Bland annat gäller det tidigare kravet på att föreningen i sina stadgar ska ange att föreningens ändamål är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Även kravet att tidsfristerna för sammankallande av en föreningsstämma ska anges i stadgarna tas bort.

Förbud mot att utse en s.k. målvakt

Med en målvakt avses en sådan person som enbart lånar ut sitt namn och som inte har någon avsikt att alls delta i ett företags styrelsearbete. Målvakter används många gånger i samband med ekonomisk brottslighet och medför ett betydande problem för bl.a. de brottsbekämpande myndigheterna. Genom att sätta en målvakt som företrädare för ett företag blir det svårare att identifiera de personer som faktiskt kontrollerar den juridiska personen och utkräva ansvar av dem.

I den nya lagen om ekonomiska föreningar införs det ett förbud mot att till styrelseledamot utse någon som inte avser att ta del i styrelsens verksamhet. En förening ska inte heller få utse en verkställande direktör

som inte avser att utföra en verkställande direktörs uppgifter. Den som bryter mot något av förbuden kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Förbudet hindrar inte att en förening utser personer som har för avsikt att begränsa sina insatser till en viss del av styrelsearbetet. Förbudet gäller inte heller om den som utses har godtagbara skäl för att inte delta i styrelsearbetet.

Nya likvidationsgrunder

Bolagsverket ska under vissa förhållanden besluta att en förening ska gå i likvidation (upplösas). Enligt den gamla lagen om ekonomiska föreningar ska Bolagsverket besluta om likvidation av en förening som inte har lämnat in en anmälan till verket om en sådan behörig styrelse som föreningen måste ha. Denna likvidationsgrund förs över till den nya lagen. I den nya lagen införs också en möjlighet för Bolagsverket att besluta om likvidation av en sådan förening som är skyldig att ha en auktoriserad eller godkänd revisor men som inte har anmält en sådan.

Bolagsverket får också möjligheter att besluta om likvidation av en förening som inte följer lagens bestämmelser om att lämna in årsredovisning och revisionsberättelse till Bolagsverket. Vissa större föreningar är skyldiga att lämna in sådana handlingar till Bolagsverket varje år. Bolagsverket kan ställa samma krav på andra föreningar.

Styrelsen får dessutom ett ökat ansvar för att låta föreningsstämman pröva om föreningen ska gå i likvidation, om föreningens ekonomiska situation försämras.

Ett förenklat avvecklingsförfarande införs

Som ett alternativ till likvidation införs genom den nya lagen en möjlighet till förenklad avveckling av en ekonomisk förening. För att en förening ska komma i fråga för en sådan avveckling ställs vissa krav. Bland annat krävs att det kan antas att föreningen inte har några skulder. Föreningen måste också ha en behörig styrelse och minst tre medlemmar. Föreningen får inte äga fast egendom eller ha en tomträtt.

Samtliga medlemmar i föreningen måste vara överens om att föreningen ska ansöka om förenklad avveckling. För att en ansökan ska få göras ska dessutom alla styrelseledamöter och i förekommande fall den verkställande direktören ha godkänt det.

Föreningens ansökan om förenklad avveckling ska lämnas in till Bolagsverket. Verket ska sedan handlägga ärendet och fatta ett beslut. Beslutet kan överklagas till domstol.

Om det efter en förenklad avveckling visar sig att föreningen ändå hade skulder, blir medlemmarna, styrelseledamöterna och i förekommande fall den verkställande direktören personligt och solidariskt ansvariga för föreningens skulder.

Reformen 2016

Den 1 juli 2016 trädde en rad förändringar av den gamla lagen om ekonomiska föreningar i kraft. Reformen inriktades på att ge de ekonomiska föreningarna moderna förutsättningar vad gäller verksamhet, organisation och kapital. De förändringar som då genomfördes förs nu över till den nya lagen. Här nämns några av dem.

Ökad möjlighet att bedriva verksamhet i delägda företag

Reformen innebar att möjligheten för en ekonomisk förening att förlägga sin verksamhet utanför själva föreningen ökade. Sedan tidigare kunde en ekonomisk förening bedriva sin verksamhet i ett annat företag, bl.a. i ett helägt dotterföretag. Föreningen kunde också bedriva verksamheten i ett delägt företag, men bara om de andra delägarna också var ekonomiska föreningar.

I och med lagändringarna blev det möjligt för en ekonomisk förening att bedriva sin verksamhet i ett delägt dotterföretag också när de övriga delägarna inte är ekonomiska föreningar. En förutsättning är att företaget är ett dotterföretag till den ekonomiska föreningen, vilket innebär att föreningen har ett bestämmande inflytande över företaget, t.ex. genom att föreningen innehar mer än hälften av rösterna i företaget.

Investerande medlemmar

Både stora och små ekonomiska föreningar har i de flesta fall ett behov av kapital för att verksamheten ska fungera och utvecklas. I syfte att öka föreningarnas tillgång till kapital blev det 2016 möjligt för ekonomiska föreningar att anta s.k. investerande medlemmar. Sådana medlemmar deltar inte i föreningens verksamhet, men de betalar medlemsinsats och har rösträtt i föreningen. Investerande medlemmar kan t.ex. spela en viktig roll som stöd åt föreningar som tillhandahåller service på landsbygden. Att gå in som investerande medlem kan också vara ett sätt att få avkastning på sitt kapital.

En ekonomisk förening som vill tillåta investerande medlemmar måste ta in en bestämmelse om det i sina stadgar. I stadgarna ska det också anges vilken insats som en investerande medlem ska delta med i föreningen.

Investerande medlemmar är i princip jämställda med vanliga medlemmar i fråga om rättigheter i föreningen, t.ex. rätt till vinstutdelning och rätt att närvara och yttra sig på föreningsstämman. De investerande medlemmarnas rösträtt är dock begränsad så att de tillsammans aldrig kan ha mer än en tredjedel av det sammanlagda antalet röster som avges vid en omröstning. På så sätt säkerställs det att de ordinarie medlemmarna behåller den yttersta kontrollen över föreningen.

Större möjlighet att använda elektronisk kommunikation

Redan före 2016 hade en ekonomisk förening stor frihet att själv bestämma hur den ska kommunicera med sina medlemmar. Det året blev det dock möjligt att använda elektroniska hjälpmedel även i de fall lagen kräver att meddelanden skickas till medlemmarna med vanlig post. Sådana krav finns t.ex. för kallelser till en föreningsstämma som ska behandla ett förslag till stadgeändring.

I de fall lagen ställer upp ett krav på att en handling ska skickas med vanlig post får föreningen i stället skicka handlingen elektroniskt, t.ex. med e-post, om föreningsstämman har beslutat att det ska vara möjligt. Föreningen måste också ha pålitliga uppgifter om hur mottagarna kan nås. Dessutom ska den enskilde medlemmen ha accepterat att elektroniska hjälpmedel används i kommunika-

tionen med honom eller henne. Ett sådant samtycke kan inhämtas på vilket sätt som helst, t.ex. genom en förfrågan som skickas med e-post. Om föreningen skickar en förfrågan om samtycke med vanlig post, kan föreningen anse att medlemmen har samtyckt, så länge medlemmen inte uttryckligen invänder mot att elektronisk kommunikation används.

Modernare regler om föreningsstämman och styrelsen

Reglerna om föreningsstämman och styrelsen har stor betydelse för föreningens dagliga liv och för medlemmarnas möjlighet att få inflytande i föreningen. År 2016 moderniserades reglerna i flera avseenden:

- Tidsgränserna för kallelse till stämman förlängdes i syfte att ge medlemmarna bättre möjlighet att ta tillvara sina rättigheter.
- Medlemmarnas rätt att anlita ombud och biträde vid stämman utökades. En möjlighet infördes för de föreningar som vill låta medlemmarna poströsta vid stämman.
- Föreningarna gavs ökade möjligheter att utse personer som inte är medlemmar till styrelseledamöter.
- Skyldigheten för vissa större ekonomiska föreningar att ha en verkställande direktör avskaffades.
- Jävsreglerna skärptes så att en styrelseledamot eller verkställande direktör inte får handlägga frågor om avtal mellan föreningen och en juridisk person som han eller hon företräder.

Lättare att ändra stadgarna

Den kanske största förändringen av reglerna om föreningsstämman som genomfördes 2016 var att det blev lättare för stämman att besluta om ändringar av föreningens stadgar. Det s.k. tvåstämmokravet avskaffades. Det krävs alltså inte längre två stämmobeslut för ändring av stadgarna om inte alla medlemmar ställer sig bakom beslutet. I stället räcker det med ett enda stämmobeslut med som utgångspunkt två tredjedelars majoritet. För vissa särskilt ingripande stadgeändringar gäller dock ett krav på tre fjärdedelars majoritet eller enhällighet. Om stadgarna innehåller strängare regler än de i lagen, gäller stadgarna.

Ett starkare kapitalskydd

En ekonomisk förening behöver, som ett aktiebolag, ett visst skydd för att dess kapitalbas inte ska urholkas. Lagen om ekonomiska föreningar innehåller därför flera bestämmelser av kapitalskyddande karaktär. År 2016 utvecklades dessa regler så att

kapitalskyddet blev likvärdigt med det som gäller för aktiebolag.

Reglerna innebär att värdeöverföringar från föreningen tillåts i följande former: vinstutdelning, gottgörelse, minskning av reservfonden för återbetalning till medlemmarna och gåva till allmännyttigt ändamål. Borgenärsskyddsreglerna – den s.k. beloppsspärren och försiktighetsregeln – motsvarar de i aktiebolagslagen.

Föreningsstämman får inte besluta om vinstutdelning eller gottgörelse i större utsträckning än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt annat än om det finns en sådan skyldighet enligt stadgarna.

Om en olaglig värdeöverföring har skett, är mottagaren skyldig att återlämna det som överförts olagligt. En förutsättning för sådan återbäringskyldighet är att föreningen visar att mottagaren insåg eller borde ha insett att värdeöverföringen var olaglig. Om värdeöverföringen har skett i någon annan form än de nyss nämnda, krävs det att

mottagaren insåg eller borde ha insett att transaktionen innefattade en värdeöverföring från föreningen för att mottagaren ska vara återbäringskyldig.

Hur berörs bostadsrättsföreningar och andra särskilda föreningsformer?

Den nya lagen gäller, med vissa undantag, även för de särskilda föreningsformer som helt eller delvis regleras i andra lagar än lagen om ekonomiska föreningar, t.ex. bostadsrättsföreningar, kooperativa hyresrättsföreningar, kreditmarknadsföreningar, ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar.

Bland undantagen kan nämnas att reglerna om investeringar i medlemmar och värdeöverföringar inte gäller för bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar. Ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar kan inte heller anta investeringar i medlemmar.

Lagändringarna gäller inte för ideella föreningar.

Läs mer

Förarbetena till den nya lagen finns i regeringens propositioner En ny lag om ekonomiska föreningar (prop. 2017/18:185) och Modernisering av lagen om ekonomiska föreningar (prop. 2015/16:4) samt i Föreningslagsutredningens betänkanden Enklare beslutsfattande i ekonomiska föreningar (SOU 2009:37) och En ny lag om ekonomiska föreningar (SOU 2010:90). Samtliga förarbeten finns tillgängliga på regeringen.se.

Mer information om att starta och driva en ekonomisk förening finns på

- tillvaxtverket.se,
- bolagsverket.se och
- verksam.se.

Produktion: Justitiedepartementet
Tel: 08-405 10 00
E-post: ju.info.order@regeringskansliet.se
Webbplats: regeringen.se/justitie

